

УДК 376-056.36.02:[37.091.4 Монтессорі:615.851.4]

МЕТОД МОНТЕССОРІ-ТЕРАПІЇ В КОРРЕКЦІЙНІЙ РОБОТІ З ДІТЬМИ З ПОРУШЕННЯМИ ПСИХОФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ

Родненко М.Є.

Інтегративна та істинно гуманістична за своєю суттю педагогічна система Марії Монтессорі здійснила вагомий вплив на розвиток світового освітнього процесу. Далеко не кожна педагогічна система майже сторіччя потому здатна відбрункувати нове гілля. Проте Монтессорі-терапія як окремий напрям Монтессорі-педагогіки сьогодні вже є невід'ємною складовою світової медико-педагогічної науки і ефективно використовується не тільки як терапевтична, але й діагностична технологія.

Відповідно, науковий інтерес становить аналіз особливостей формування Монтессорі-терапії як «комплексної системи клініко-психолого-педагогічних та медичних впливів» [2,с.95] в контексті трансформації комплексу принципів та елементів, що детермінують педагогічну систему М.Монтессорі.

Лікар за фахом Марія Монтессорі* називала свій напрям «методом наукової педагогіки». Нерідко його також позначають терміном «лікувальна педагогіка». Суміжні з педагогікою дисципліни: педіатрія, неврологія, клінічна психологія, безперечно, багато в чому впливають та визначають подальший розвиток цього методу.

**Автор «методу наукової педагогіки» - лікар, філософ, антрополог, вчений Марія Монтессорі запропонувала нестандартні прийоми для розвитку органів відчуттів і рухів як інструментів пізнання оточуючого світу і завжди підкреслювала, що її метод носить характер експериментальний та розвитковий.*

Своєю появою Монтессорі-терапевтична концепція завдячує німецькому вченому, педіатру, педагогу, професору, лауреату премії імені Песталоцці, засновнику дитячого центру (м.Мюнхен) Теодору Хельбрюгге, який є автором оригінальної концепції реабілітації розвитку та педагогічної інтеграції дітей з різними освітніми можливостями. Концепція Т.Хельбрюгге включає в себе багато інших терапевтичних методів, серед яких особливе місце належить Монтессорі-терапії. Останню треба розглядати як ефективний підхід для корекційної роботи з дітьми, що забезпечує як терапевтичні, так і інтеграційні умови.

Т.Хельбрюгге в своїй книзі «Педіатрія, мій досвід та доля» писав про те, що ним було відкрито для себе педагогічну систему, яка робить можливим спільне виховання здорових дітей та дітей з порушеннями у розвитку.

«Невдовзі я дізнався, що Монтессорі-педагогіка представляє собою лікувальну педагогіку... Лікувальні основи Монтессорі-педагогіки відкрили для неї нове поле міжнародної діяльності. Розроблений в її рамках сенсорний дидактичний матеріал та вправи практичного життя ідеально зарекомендували себе для навчальної терапії дітей з різними порушеннями розвитку, що проводиться як в індивідуальній формі, так і в малих групах. Так виникла ідея розвитку лікувальної Монтессорі-педагогіки з метою інтеграції дітей з обмеженнями в розвитку в сім'ї, дитячому саду та школі. Цю задачу... було вирішено настільки успішно, що виникла нова спеціальність – Монтессорі-терапевт... Необхідно було тільки адаптувати матеріал до особливостей порушень дитини та послідовно проводити принцип, що його було сформульовано Сегеном, поступового збільшення складності завдань» [2,с.89-90].

В.М.Синьов, підкреслюючи роль системи Марії Монтессорі у розвитку вищих психічних функцій дитини, зазначає: «Удосконалюючи корекційно-розвивальні технології Е.Сегена, М.Монтессорі в роботі з глибоко відсталими дітьми серйозну увагу приділяла розвитку їх мислення» [9, с.72].

Таким чином, педагогічні принципи, підходи, прийоми до всіх категорій дітей в педагогічній системі М.Монтессорі в цілому є однаковими, проте виділяють:

- ▣ Монтессорі-педагогіку, що задовольняє потреби здорових дітей;
- ▣ Лікувальну Монтессорі-педагогіку, що її скеровано на інтегрування дітей з порушеннями психофізичного розвитку до колективу дітей без особливостей розвитку;
- ▣ Монтессорі-терапію, що задовольняє потреби дітей з порушеннями психофізичного розвитку.

В Мюнхенському дитячому центрі класичну Монтессорі-педагогіку було вдало впроваджено та широко розвинено в педіатричному та психологічному аспектах, і сьогодні Монтессорі-терапія є одним з елементів системи соціально-педіатричної реабілітації розвитку. Її цілі визначено через наступні постулати:

1. Лікування від розладів мовлення та сприйняття.
2. Лікування від розладів соціального розвитку в сенсі поліпшення впевненості у своїх силах.
3. Соціальна інтеграція інвалідів у співтовариство здорових дітей [15,с.23].

Монтессорі-терапевт, лікар-невролог Н.В.Андрущенко вважає «Монтессорі-терапію відродженням педагогічної практики Монтессорі у застосуванні до дітей з найбільш складними варіантами порушеного розвитку, що базується на інтердисциплінарному підході в умовах інтегративної роботи команди спеціалістів» [2,с.96].

Педагогіку М.Монтессорі в якості базової педагогічної концепції використовують в інтегративних навчальних закладах Німеччини, крім того, інноваційна модель інтегрованого навчання та виховання дітей з різними освітніми можливостями на базі Монтессорі-педагогіки включає в себе індивідуальну Монтессорі-терапію та Монтессорі-терапію малих груп як підготовчі етапи, що є орієнтованими на інтегроване виховання в дитячому садку та інтегроване навчання і виховання в школі [8].

Сенс методу Монтессорі-терапії полягає у тому, аби знайти збережені форми активності дитини, що не є ушкодженими хворобою, і на їх основі за допомогою спеціально підбраного середовища створити передумови до розвитку.

Як вже було зазначено вище, основні принципи педагогічної системи Монтессорі, так само як і її дидактичний матеріал, створювались для роботи з дітьми, які мали особливості розвитку і відрізнялись від своїх однолітків. Але в подальшому Марія Монтессорі працювала зі здоровими дітьми, і ті ж самі принципи та підходи створеної нею альтернативної педагогічної системи було вдало перенесено в педагогіку для звичайних дітей. Автор методу завжди підкреслювала, що шлях, на якому слабкі стають сильними, - той самий, що і шлях, на якому сильні удосконалюються.

Педагогічна система Марії Монтессорі базується на комплексі принципів та елементів, що складають та регулюють саму систему. Ці принципи та елементи свідомо обрано в якості засадничих та таких, що детермінують внутрішню систему елементів. Серед принципів Монтессорі-педагогіки переважно виділяють [10, с.26-34].

- Принцип сприяння природному розвитку
- Принцип взаємодії з «підготовчим середовищем»
- Принцип свободи вибору в «підготовчому середовищі»
- Принцип індивідуальної активності у навчанні
- Предметності у навчанні

Деякі дослідники педагогічної спадщини М.Монтессорі серед принципів називають:

- Антропологічний
- Умов свободи розвитку дитини
- Сенситивності
- Доступності
- Концентрації уваги
- Обмеженості та порядку
- Особливого місця педагога
- Індивідуалізації навчання
- Соціального виховання та інтеграції

Проте в роботах автора методу принципів її педагогіки виявлено не було, термін «принцип» використовується достатньо часто і носить різне смислове забарвлення.

Педагогічну систему М.Монтессорі з усіма її структурними елементами визначено вихідним, засадничим принципом - принципом свободи. Сферами вираження свободи в Монтессорі-педагогіці є: свобода пересування (відмова від класно-урочної системи), свобода вибору (наприклад, вибір виду діяльності, коли дитиною керують сильні внутрішні мотиви); свобода повтору дій, свобода вияву почуттів, свобода соціальних контактів тощо. В «підготовчому» середовищі дитина задовольняє свої потреби відповідно до сенситивного періоду в сенсорних відчуттях, в координованих рухах, в удосконаленні різних функцій, комунікаціях тощо. Всі принципи Монтессорі-педагогіки в повному об'ємі реалізуються під час постійної самостійної діяльності дитини, яку М.Монтессорі називає «роботою», в «підготовчому» середовищі».

Тобто, в Монтессорі-педагогіці принцип свободи реалізується успішно і в повному об'ємі. В підготовчому середовищі дитина задовольняє потреби в сенсорних відчуттях, русі, спілкуванні, порядку, роботі, виборі виду діяльності, повторенні, в координованих рухах, в соціальному розвитку, комунікаціях, в удосконаленні різних функцій, в свободі та незалежності. В лікувальній Монтессорі-педагогіці свобода дітей з порушеннями психофізичного розвитку певним чином обмежена. Монтессорі-терапія, як правило, здійснюється в індивідуальній формі або під час організації діяльності дитини в маленькій групі. З урахуванням поведінкових особливостей дитини, її неврологічних проблем, недостатності довільної регуляції діяльності, за відсутності сильних внутрішніх мотивів в Монтессорі-терапії реалізація принципу свободи є дуже обмеженою, хоча й можливою. Монтессорі-терапевт залишає в підготовчому середовищі частину матеріалу, сам визначає вибір матеріалу дитиною або пропонує це зробити «по черзі». Частіше це відбувається інтуїтивно.

Робота з дітьми за системою М.Монтессорі має відбуватися в спеціальному предметно-просторовому середовищі, яке може мати різний формат, але мусить бути організовано за певними чітко визначеними самим автором правилами. Монтессорі-середовище є таким, що впізнається. Принципи побудови середовища:

доступність, впорядкування «від зовнішнього до внутрішнього», від «простого до складного», зонування, вимоги до облаштування простору, правила поведінки, правила «середовища», матеріальні об'єкти та їх пристосованість в Монтессорі-педагогіці та в Монтессорі-терапії є однаковими.

В практиці корекційної роботи з дітьми раннього віку, наприклад, з порушеннями опорно-рухового апарату використовуються манежі, що оснащено адаптованими матеріалами (модулями) з урахуванням специфіки захворювання. Для дітей дошкільного віку спеціальне Монтессорі-середовище може бути обладнано за допомогою певного зонування групової кімнати (зона вправлення у навичках практичного життя, сенсорна, математична, читання та письма, космічна тощо). Для дітей з особливостями психофізичного розвитку спеціальне Монтессорі - середовище представлено у т.зв. «звуженому терапевтичному» форматі (до 30 конкретних предметів дидактичного Монтессорі-матеріалу переважно із зони навичок практичного життя та сенсорної використовується Монтессорі-терапевтом).

Крім того, розроблено багато вдалих та корисних рекомендацій на допомогу батькам щодо створення Монтессорі-середовища вдома або використання корекційних вправ за системою Монтессорі з дітьми раннього та дошкільного віку в домашніх умовах [7,13].

Дидактичний матеріал Монтессорі – це головне надбання, що його отримано в результаті багаторічних спостережень, дослідів, експериментів. Він є частиною предметно-просторового середовища і саме тим інструментом, завдяки якому діти отримують уявлення про властивості предметів та засвоюють способи дії з ними [3,10].

Крім того, саме цей геніальний у своїй простоті матеріал є об'єктом «самовправління» дитячого інтелекту [12].

Кожна вправа з матеріалом переслідує дві мети: актуальний рух дитини та робота на перспективу, що відповідає теорії Л.С.Виготського про рух дитини від зони актуального розвитку до зони найближчого розвитку. Перша слугує актуальному руху дитини, друга – діяльності на майбутнє. Дитина з матеріалу обиратиме саме той, який задовольнятиме актуальну потребу в розвитку; у дитини з порушеннями розвитку часто спостерігається недостатність довільної регуляції діяльності, що призводить до труднощів вирішення ситуації вибору і небажанню дитини перейти до іншого матеріалу та нового виду занять. Тому Монтессорі-терапевт або визначає вибір матеріалу на власний розсуд, або пропонує дитині обирати матеріал по черзі.

Для проведення педагогіко-терапевтичного впливу, виховання та витончення органів відчуттів М.Монтессорі було розроблено дидактичний матеріал, елементи якого використовуються в усіх напрямках, зокрема, й лікувальної педагогіки. Монтессорі-матеріал дає можливість проводити (ре)абілітацію дітей з сомато-сенсорними, сомато-моторними та сенсорно-перцептивними розладами.

Робота над вдосконаленням матеріалу Монтессорі, над пошуком шляхів до пробудження почуттів та розуму дитини продовжується і в наш час. Це дає можливість зробити його більш доступним для дітей, які мають обмежені можливості.

М. Монтессорі визначала різницю на сенсорний матеріал в реакції дітей з порушеннями в розвитку та здорових дітей тим фактом, що «один і той самий дидактичний матеріал при застосуванні до відсталих робить виховання можливим, нормальним дітям від дає поштовх до самовиховання»[5, с.158].

М.Г.Сорокова, аналізуючи спостереження М. Монтессорі щодо різниці в роботі з дидактичним матеріалом дітей з порушеннями розвитку та дітей, які не мають порушень, роз'яснює наступне:

1. Здорові діти реагують на матеріал, зосереджують увагу на діяльності і прагнуть перейти до самостійної роботи. Увага дитини з порушеннями розвитку є нестійкою, педагогу необхідно постійно залучати її увагу, примушувати придивлятися до матеріалу.

2. Помилки дітей з відставаннями у психічному розвитку коригує або спонукає виправити педагог, здорові – хочуть і здатні контролювати їх самостійно.

3. Здорові діти починають працювати безпосередньо з класичним матеріалом [11, с.154].

Діти з обмеженими можливостями психічного розвитку можуть потребувати багатократного попереднього вправлення з матеріалами, що є адаптованими для їхніх потреб.[5, с.158].

В терапевтичній концепції Монтессорі дидактичний матеріал використовується в адаптованому до потреб дітей з особливими можливостями нестандартному форматі. Основний принцип класичних Монтессорі-матеріалів – «ізоляція труднощів» в них представлено ще детальніше.

Адаптація та модифікація класичного Монтессорі-матеріалу відбувається в залежності від виду порушень дитини, готує її до більш складних ступенів розвитку, і є «містком» між реальним життям та середовищем, в яке дитина потрапила. Наприклад, для реабілітації дітей з порушеннями зору числові штанги розмальовують у жовто-блакитні кольори, а жовті проміжки роблять трохи шорсткими на дотик, аби більш помітною була різниця. Для дітей з порушеннями грубої моторики пропонують більш великі предмети. Всім дітям, які мають порушення в розвитку, дуже важливо поступово переходити від спрощених до більш складних

матеріалів та видів діяльності. Дуже вдалим є прийом розділення презентації матеріалу на етапи. Проте, не зважаючи на різницю у форматі та функціональному використанні, дидактичні матеріали Монтессорі призначено для усіх дітей, незалежно від їхнього здоров'я, національної, расової чи релігійної приналежності, рівня розвитку, соціальних та культурних умов життя тощо.

Монтессорі-терапевт Н.В.Андрущенко пропонує вправи практичного життя адаптувати наступним чином:

1. зменшується кількість предметів, що є частиною одного комплекту;
2. підбираються предмети з небиткого матеріалу;
3. сипучий матеріал (у вправах на пересипання) підбирається крупних розмірів;
4. для предметних дій підбираються моделі, що є зручними для захоплення та утримання (ложка для лівої руки, потовщення держака і т.п.);
5. в рамках із застібками зменшується кількість повторів (рамка з двома гудзиками, бантами тощо);

Сенсорні вправи адаптуються наступним чином:

1. ручки для захоплення у вправах мають бути крупними та зручними (ручки для захоплення всією кистю, якщо дитина не володіє диференційованим захопленням трьома пальцями – великим, вказівним та середнім);
2. в конструктивних вправах («Рожева башта», «Кольорові циліндри») використовуються магнітні сердечники);
3. пропонується значний контраст сенсорних відчуттів (для цього готується адаптований матеріал або прибирається частина комплекту) [2, с.284-285].

Робота в «терапевтичному звуженому середовищі» передбачає й деяку трансформацію принципів Монтессорі-педагогіки. З урахуванням комплексного характеру Монтессорі-терапії треба враховувати, що індивідуальна корекційна робота з дітьми з порушеннями психофізичного розвитку «вбудовується» Монтессорі-терапевтом в систему реабілітації дитини. Це забезпечується інтегративною роботою Монтессорі-терапевта у складі мультидисциплінарної команди фахівців, використанням терапевтом методів суміжних дисциплін, доповненням одного методу іншим.

Для дітей з порушеннями психофізичного розвитку не треба поспішати одразу давати презентацію (алгоритм роботи з дидактичним матеріалом). Варто уважно спостерігати за дитиною та виявити, до чого у дитини виявився інтерес, на чому зосередилась її увага. Для обережного вибудовування взаємовідносин потрібно аби дитина звикла до незнайомого їй простору, поетапно ознайомлювати її із зонуванням приміщення. Починати працювати з дитиною треба в зоні оволодіння навичками практичного життя (за визначенням М.Монтессорі „вправління в практичному житті є справжньою гімнастикою, ... школою удосконалення всіх рухів...“ [6, S.93], а далі перейти до сенсорної. За необхідністю підібрати допоміжні засоби: робочий стільчик (наприклад, в залежності від форми ДЦП для прийняття зручної для роботи пози, додаткове освітлення, правильне розташування робочого матеріалу (по центру). Також треба звернути увагу дитини на перешкоди в приміщенні, яких треба обережно уникати. І, безперечно, починати з налагодження емоційного контакту з дитиною.

Монтессорі-терапевти зазначають, що розділення презентації на етапи (адапована презентація), скорочення тривалості презентацій, зменшення кількості предметів будуть корисними для забезпечення посиленості роботи дитини в середовищі. Спочатку можна дитину ознайомити (на дотик) з розміром та матеріалом, з якого виготовлено тацю, на якій розташовано матеріал. Надалі показати частину комплекту, що входить до складу вправи, ознайомити з властивостями (холодний, шорсткий, скляний тощо), дати можливість маніпулювати з предметами, звикати до них. Після цього продемонструвати варіант виконання вправи і практично закріпити досвід, що дитиною отримано, - тобто виконати певну вправу.

Роль Монтессорі-педагога (Монтессорі-терапевта) у врахуванні сенсорних періодів розвитку дитини та правильне відношення до них набуває вкрай важливого значення. Педагог (терапевт) повинен відрізнити упущений потенціал сенсорного періоду від органічних порушень та недорозвитку мислення.

Таким чином, педагогічна система М.Монтессорі зазнала певної трансформації в Монтессорі-терапевтичній концепції в контексті наступних перетворень (трансформацій), і виражається через наступне:

- обмеження реалізації принципу свободи;
- т.зв. «звуженість» терапевтичного простору, складовою якого є обмежена кількість дидактичного матеріалу;
- використання у «звуженому терапевтичному середовищі» як класичного дидактичного Монтессорі-матеріалу, так і адаптованого з дотриманням принципів його презентації (наприклад, поступовість та ізоляваність, циклічність роботи);
- використання Монтессорі-терапії в якості інтеракційного діагностичного інструменту;
- специфіку ролі Монтессорі-терапевта (постановка терапевтичних цілей, здійснення терапевтичного впливу, складання та реалізація відповідних терапевтичних програм);

▫ необхідність урахування в роботі Монтессорі-терапевта діагностичних результатів, висновків лікарів, побажань батьків тощо;

▫ посилення ефективності Монтессорі-терапевтичного впливу «включенням» до комплексної системи реабілітації дитини;

▫ форми організації роботи (індивідуальні та в малих групах).

Шевцов А.Г. у своїй фундаментальній роботі «Освітні основи реабілітології» в авторській класифікації корекційно-реабілітаційних технологій відносить методику М.Монтессорі до так званих «інтегральних реабілітаційних технологій», що містять у собі кросдисциплінарні наукові знання та багатопрофільні практичні інструменти, які виникли у точці „зустрічі” різних методик впливу на психічні та фізичні функції людини» [14, с.229].

Крім того Шевцов А.Г. вважає, що принципи цієї технології є «універсальними „реабілітаційними конструктами”, евристична сила яких дала поштовх народженню нових реабілітаційних ідей та комплексних медико-соціально-психолого-педагогічних технологій. Серед таких евристичних ідей М.Монтессорі необхідно виділити не тільки фундаментальні підходи до сенсорного виховання, принципово нові методики включення в освітній процес засобів предметно-пізнавальної діяльності, а й теоретико-практичний розвиток такого педагогічного прийому як використання „ефекту виховного середовища” [14, с.219].

Дослідження в царині комплексної реабілітації, зокрема й можливостей методу Монтессорі-терапії як однієї з найефективніших інтегральних реабілітаційних технологій, є важливою сферою наукового інтересу як практикуючих спеціалістів так і науковців. Відповідно, подальші пошуки буде скеровано на дослідження особливостей застосування методу Монтессорі-терапії в корекції пізнавальної діяльності дітей з порушеннями психофізичного розвитку.

Література

1. **Андерлик Л.** Путь для всех. Жизнь с Монтеessori. Монтеessori-терапия и оздоровительная педагогика на практике. – М.:– 2008.
2. **Андрущенко Н.В.** Монтеessori-педагогика и Монтеessori-терапия. – С.-Пб.: Речь, 2010.-316с.
3. **Венгер А.А.** Восприятие и обучение. – М.: 1969. – 365с.
4. **Монтеessori М.** Дом ребенка: Метод научной педагогики. Пер. с итал. – Гомель: 1993.-332с.
5. **Montessori M.** Die Entdeckung des Kindes / Hg.v.P.Oswald u. G.Schulz- Benesch.-10.Aufl.-Freiburg,1991.- 372S.
6. **Montessori M.** Das kreative Kind. / Hg.v.P.Oswald u. G.Schulz - Benesch.-9.Aufl.-Freiburg Basel Wien 1992.- 276S.
7. **Орлова Д.** Большая книга Монтеessori / Дарья Орлова. – С.-Пб.: Прайм-Еврознак, 2007. – 185, [7] с.: ил. – (Главная книга родителя)
8. **Ратнер Ф.Л., Юсупова А.Ю.** Интегрированное обучение детей с ограниченными возможностями в обществе здоровых детей. – М.: Владос, 2006
9. **Синьов В.М.** Корекційна психопедагогіка. Олігофренопедагогіка: Підручник. – Частина I. Загальні основи корекційної психопедагогіки (олігофренопедагогіки). – К.: Видавництво НПУ імені М.П.Драгоманова, 2007. – 238с.
10. **Сорокова М.Г.** Система М.Монтеessori: теория и практика: учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / М.Г.Сорокова. – 3-е изд., стер. – М.: Издательский центр «Академия», 2006. - 384с.
11. **Сорокова М.Г.** «Жизненная практика» и сенсорное воспитание дошкольников по методу Монтеessori. – М.: 1998.- 316с.
12. **Фаусек Ю.** Развитие интеллекта у маленьких детей (по Монтеessori). – Пг.: Начатки знаний, 1922
13. **Хейнсток Э.** Гений учат с рождения. Система Монтеessori у себя дома / Элизабет Хейнсток; [пер. с англ. А.Н.Степановой]. – М.: ЭКСМО, 2012. – 208с.
14. **Шевцов А.Г.** Освітні основи реабілітології : [монографія] / Андрій Гаррійович Шевцов. – К. : МП Леся, 2009. – 484 с.
15. „Grundelemente der sozialpädiatrisch Entwicklungs – Rehabilitation von Theodor Hellbrügge“ - В.23.

References

1. **Anderlik L.** Put dlya vseh. Zhizn s Montessori. Montessori-terapiya i ozdorovitel'naya pedagogika na praktike. – М.:– 2008.
2. **Andruschenko N.V.** Montessori-pedagogika i Montessori-terapiya. – S.-Pb.: Rech, 2010.-316s.
3. **Venger A.A.** Vospriyatie i obuchenie. – М.: 1969. – 365s.
4. **Montessori M.** Dom rebenka: Metod nauchnoy pedagogiki. Per. s ital. – Gomel: 1993.-332s.
5. **Montessori M.** Die Entdeckung des Kindes / Hg.v.P.Oswald u. G.Schulz- Benesch.-10.Aufl.-Freiburg,1991.-372S.
6. **Montessori M.** Das kreative Kind. / Hg.v.P.Oswald u. G.Schulz - Benesch.-9.Aufl.-Freiburg Basel Wien 1992.- 276S.
7. **Orlova D.** Bolshaya kniga Montessori / Darya Orlova. – S.-Pb.: Praym-Evroznak, 2007. – 185, [7] с.: il. – (Glavnaya kniga roditelya)
8. **Ratner F.L., Yusupova A.Yu.** Integrirovannoe obuchenie detey s ogranichennyimi vozmozhnostyami v obschestve zdorovyih detey. – М.: Vlados, 2006
9. **Sinov V.M.** Korektslyna psihopedagoglka. Ollgofrenopedagoglka: Pldruchnik. – Chastina I. Zagalnl osnovi korektslynoYi psihopedagoglki (ollgofrenopedagoglki). – K.: Vidavnitstvo NPU imeni M.P.Dragomanova, 2007. – 238s.
10. **Sorokova M.G.** Sistema M.Montessori: teoriya i praktika: ucheb. posobie dlya stud. vyissh. ucheb. zavedeniy / M.G.Sorokova. – 3-e izd., ster. – М.: Izdatelskiy tsentr «Akademiya», 2006. - 384s.
11. **Sorokova M.G.** «Zhiznennaya praktika» i sensorное vospitanie doshkolnikov po metodu Montessori. – М.: 1998.- 316s.
12. **Fausek Yu.** Razvitie intellekta u malenkih detey (po Montessori). – Pg.: Nachatki znaniy, 1922
13. **Heynstok E.** Geniev uchat s rozhdeniya. Sistema Montessori u sebya doma / Elizabet Heynstok; [per. s angl. A.N.Stepanovoy]. – М.: EKSMO, 2012. – 208s.
14. **Shevtsov A.G.** Osvitnl osnovi reabllitologiyi : [monograflya] / Andry Garrylovich Shevtsov. – К. : MP Lesya, 2009. – 484 s.
15. „Grundelemente der sozialpädiatrisch Entwicklungs – Rehabilitation von Theodor Hellbrügge“ -V.23.

Родненко М.Є. Метод Монтессорі-терапії в корекційній роботі з дітьми з порушеннями психофізичного розвитку

В даній статті виділено та описано комплекс принципів та елементів, що складають та детермінують педагогічну систему М.Монтессорі, їх трансформацію в Монтессорі-терапевтичній концепції в контексті застосування до дітей, які мають

складні варіанти порушення онтогенезу. Звернено увагу на відмінності в реалізації вихідного принципу педагогічної системи М.Монтессорі – принципу свободи. Стаття містить посилання на Мюнхенську соціально-педіатричну концепцію реабілітації розвитку, одним з елементів якої є Монтессорі-терапія. Розкрито зміст поняття «підготовче Монтессорі-середовище», описано спеціальні принципи його побудови, в тому числі у «звуженому терапевтичному» форматі, та його вплив на розвиток дітей. Надано загальну характеристику, вимоги, правила роботи з Монтессорі-матеріалом як частини «підготовчого середовища». Проаналізовано різницю в роботі з дидактичним матеріалом дітей з порушеннями розвитку та дітей, які не мають порушень. Значну увагу приділено варіантам адаптації та модифікації класичного Монтессорі-матеріалу в залежності від виду порушень дитини, що має поглибити можливі терапевтичні процеси. Висновок містить перелік трансформацій, що їх, на думку автора, зазнала педагогічна система Марії Монтессорі в Монтессорі-терапевтичній концепції.

Ключові слова: метод Марії Монтессорі, лікувальна Монтессорі-педагогіка, Монтессорі-терапія, Монтессорі-терапевтична концепція, діти з порушеннями психофізичного розвитку, класичний та адаптований дидактичний Монтессорі-матеріал., підготовче Монтессорі-середовище.

Родненко М.Є. Метод Монтессори-терапии в коррекционной работе с детьми с нарушениями психофизического развития

В данной статье выделено и описано икомплекс принципов и элементов, которые составляют и детерминируют педагогическую систему М.Монтессори, их трансформацию в Монтессори-терапевтической концепции в контексте применения к детям со сложными вариантами нарушения онтогенеза. Обращено внимание на отличия в реализации основополагающего принципа педагогической системы М.Монтессори – принципа свободы. Статья содержит ссылки на Мюнхенскую социально-педиаатрическую концепцию реабилитации развития, одним из элементов которой есть Монтессори-терапия. Раскрыто содержание понятия «подготовительная Монтессори-среда», описано специальные принципы его построения, в том числе в «суженном терапевтическом» формате, и его влияние на развитие детей. Дано общую характеристику, требования, правила работы с Монтессори-материалом как части «подготовительной среды». Проанализовано отличия в работе с дидактическим материалом детей с нарушениями развития и детей, не имеющих нарушений. Значительное внимание уделено вариантам адаптации и модификации классического Монтессори-материала в зависимости от вида нарушений ребенка, что должно углубить возможные терапевтические процессы. Вывод содержит перечень трансформаций, которые, по мнению автора, претерпела педагогическая система Марии Монтессори в Монтессори-терапевтической концепции.

Ключевые слова: метод Марии Монтессори, лечебная Монтессори-педагогика, Монтессори-терапия, Монтессори-терапевтическая концепция, дети с нарушениями психофизического развития, классический и адаптированный дидактический Монтессори-материал, подготовительная Монтессори-среда.

Rodnenok M.E. Montessori-therapy method in correctional work with children with psychophysical disabilities

The article presented the study of the complex principles and elements that contains and define Montessori educational system, their transformation into Montessori therapeutic concept. This concept we can use with children who have different disorders of ontogeny.

Attention is paid to the differences in using the main principle in Montessori educational system - the principle of freedom. This article contains links to Munich socio-pediatric conception of rehabilitation development. One of the elements of this conception is the Montessori therapy.

It contents the description of the meaning of "preparatory Montessori environment ", describe specific principles of it's structure , including the " narrower therapeutic " format , and its influence on children's development. Also written the general characteristic, rules for working with Montessori material as part of the "preparatory environment."The article analyses the difference between using didactic material with children who have different disorders and children who haven't them. Special attention is paid to the methods of adaptation and modification the classic Montessori material to children depending on the type of disorders. That adaptation has deepened the possible therapeutic processes. Conclusion contents the list of transformations of Maria Montessori educational system in Montessori therapeutic concept.

Keywords: method of M.Montessori, medical Montessori-education, Montessori-therapy, therapeutic Montessori-concept, children with psychophysical disabilities, classic and adapted didactic Montessori-material.

Стаття надійшла до редакції 31.10.2013 р.

Статтю прийнято до друку 02.11.2013 р.

Рецензент: д.п.н., проф.Шевцов А.Г.

УДК 86-056.313

МОРФОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ ДІТЕЙ З СИНДРОМОМ ДАУНА

Савицький А.М.

кандидат педагогічних наук, доцент

В Україні значна увага приділяється проблемам навчання дітей з порушеннями психічного і фізичного розвитку. На фоні розгалуженої системи спеціального навчання та впровадження інклюзивної освіти для різних категорій дітей, що мають відхилення в розвитку, не до кінця визначені критерії індивідуалізації навчання таких